

PŘEPIS (NEJEN) UKRAJINSKÝCH OSOBNÍCH JMEN Z CYRILICE DO LATINKY Z HLEDISKA ČESKÉHO ZÁKONA

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (45)

УДК 811.161.2'373.7-042.2

DOI:10.24144/2663-6840/2021.1(45).209–217

Дворжакова Ж. Přepis (nejen) ukrajinských osobních jmen z cyrilice do latinky z hlediska českého zákona; кількість бібліографічних джерел – 30; мова чеська.

Anotace. Tento příspěvek vychází z praxe v oblasti soudního znalectví a popisuje problémy týkající se přepisu osobních jmen z cyrilice do latinky u cizinců, kteří získali státní občanství České republiky. Zaměřuje se především na osobní jména ukrajinská, ale problematika se týká i ostatních jazyků užívajících cyrilici (ruštiny, běloruštiny, bulharštiny, makedonštiny, srbsštiny). Dále věnuje pozornost uvádění patronymik v oficiálních dokladech. Studie představuje zákonné normy a pravidla, jimiž se tyto zápisy řídí, a uvádí příklady z žádostí o vystavení znaleckých posudků, které jsme v posledních deseti letech jako znalci v Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR řešili.

Přepis osobních jmen z cyrilice do latinky se řídí závaznými pravidly danými nařízením vlády České republiky č. 100/2007 Sb., které vychází z Pravidel českého pravopisu. Jména cizinců ze zemí užívajících cyrilici, kteří získali občanství České republiky, jsou tak přepisována do češtiny podle těchto zásad. Jiné, např. anglické transkripcie, nejsou respektovány. Např. *Олексію буде мит в českých dokladech Oleksij*, nikoli *Oleksiy*, jak měl předtím uvedeno v ukrajinském pasu. Takový zásah přitom narušuje základní, identifikační funkci vlastních jmen a přináší možné administrativní komplikace. Pokud by si chtěl cizinec ponechat své jméno v dosavadní anglické transkripci (tj. *Oleksiy*), musí požádat o změnu jména a doložit znaleckým posudkem, že se požadovaná forma jména v anglofonní oblasti používá jako oficiální podoba.

V českém onymickém systému se užívají pouze rodná jména a příjmení, proto podle českého “zákona o matrikách, jménu a příjmení” nebylo možné zapsání patronyma (jména po otci) do dokladů. Situace se však změnila v roce 2017 díky “Rámcové úmluvě na ochranu národnostních menšin”. Pokud chce nyní mít osoba v dokladech uvedené i patronymum, musí se zaregistrovat jako příslušník menšiny, která takový druh jmen používá.

V současné době se chystá novela “zákona o matrikách, jménu a příjmení” (zatím však nebyla schválena). Mezi navrhovanými změnami je i možnost ponechat si své jméno v dosud užívané podobě.

Klíčová slova: onomastika, osobní jména, ukrajinština, čeština, zákon

Stanovení problému. Cizinci, který nabyt české státní občanství, je matrikou vydán český rodný list a na jeho základě poté další potřebné doklady (občanský průkaz, pas). Matriční praxe je taková, že se vychází z originálu jména zapsaného v původním rodném listu cyrilicí (např. *Саломея*) a jméno je transkribováno v souhlasu s výslovností do latinky podle vládního nařízení č. 100/2007 Sb. (*Salomeja*). Nepřihlíží se přitom k tomu, jak bylo jméno zapsáno latinkou v jiných původních dokladech, např. v pasu (*Salomeya*). To přirozeně mnohým přináší problémy týkající se jejich totožnosti. Až do roku 2017 nebylo možné zapsat do dokladů ani jméno po otci (patronymikum).

Analýza předchozího výzkumu. Zákonné předpisy upravující zápisy jmen nacházíme v řadě zemí, liší se mírou své benevolentnosti (viz např. tematické číslo časopisu “Onoma” v roce 2012 na téma “Names and Law”). Českou praxi popisuje Knappová [1992], Štěpán [2018, s. 83–86] či Özörencik [2017]. Problematice legislativy a přepisu osobních jmen z cyrilice se však – pokud je nám známo – dosud nikdo systematicky nevěnoval.

Cíl výzkumu. Cílem této práce je představit legislativní rámec platný v České republice pro zápis jmen osob pocházejících ze zemí užívajících cyrilici, které získaly české státní občanství.

Metodologie. Onomastika u nás má mimořádný společenský dopad. V letech 2009–2020 byli pracovníci oddělení onomastiky Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR zároveň soudními znalci v oblasti osobních jmen, od roku 2021 nadále ověřují podoby

jmen a příjmení z hlediska zákonných ustanovení usměrňujících jejich zápis do osobních dokladů, nevydávají však již soudně znalecké posudky, ale pouze odborná stanoviska pro potřeby matrik. Dalšími znalci v oboru byli M. Knappová, která ukončila svou činnost ke konci roku 2020, a J. Valdřová.

Tento příspěvek vychází ze zkušeností nabitých během znalecké praxe a uvádí příklady z ní. Nutno říci, že jako soudní znalci častěji řešíme žádosti o posudky na rodná jména, méně často na příjmení, proto se i v tomto příspěvku soustředíme především na jména rodná.

Prezentace materiálu. Pracovní migrace Ukrajinců do České republiky začala nabývat na intenzitě počátkem 90. let 20. století. Na konci roku 2019 u nás žilo podle oficiálních údajů Českého statistického úřadu přes 145 tisíc občanů Ukrajiny. Většina z nich měla v ČR dlouhodobý nebo trvalý pobyt. Mezi lety 2001–2018 získalo 13 tisíc Ukrajinců státní občanství ČR. S tím ovšem přišla pro mnohé nečekaná komplikace týkající se zápisu jejich jmen do českých dokladů. Není to přirozeně problém pouze Ukrajinců, ale všech osob pocházejících ze zemí, v nichž se užívá cyrilice (pro srovnání, ve stejném období získalo české občanství téměř 4 tisíce Rusů, 1,1 tisíce Bělorusů, 879 Bulharů a 456 Srbů).

1. Přepis z cyrilice do latinky. Pravidla pro přepis z cyrilice do latinky se přirozeně vyvíjela. Před 2. světovou válkou² byl sestaven “Návrh na transliteraci cyrilského písma do latinky”, který byl vypracován transliteráční komisí Slovanského ústavu v Praze. Šlo přitom

“o transliteraci (nikoli transkripci fonetickou nebo fonologickou), a to o takovou, aby pokud možno připouštěla přesný zpětný přepis” [Návrh... 1940, s. 317]. B. Havránek se domníval, že právě z důvodu, že se jedná o transliteraci, nikoli transkripci, této normy nelze užívat pro psaní jmen, argumentoval tím, že: “nám zde jde o vyslovování a psaní ruských jmen, osobních a místních, v běžném českém kontextu. Zde je nevyslovujeme rusky, nesnažíme se a nemůžeme se snažit o přesnou ruskou výslovnost; jde jen o vhodnou výslovnost českou. Dále nemůže zde při psaní spoléhat na to, že český čtenář zná ruský poměr grafického obrazu a zvukové jeho realizace, nýbrž musí se opírat o týž poměr v češtině obvyklý. Zkrátka pro tyto účely běžného užívání takových jmen v českém kontextu jde nám o to, abychom písmeny u nás obvyklými a na podkladě zvyklostí českého pravopisu, t. j. českého poměru plánu grafického a zvukového, vystihli takovou českou výslovnost, kterou v rámci českých zvukových zvyklostí lze pokládati za správné vystižení ruského slova.” [Havránek 1949, s. 41] Na některé další problémy při přepisu jmen pak upozornil B. Ilek [1951, s. 7–12]. Výsledkem debat byla transliterační norma pro vědecké účely, vydaná pod názvem “Transliterace cyrilského písma do latinky” [1951, s. 158–161], později schválená jako česká státní norma pro transliteraci ČSN ISO 9 (010185), její mezinárodní označení je ISO 9:1995, a vedle toho transkripční norma pro běžný přepis publikovaná v “Pravidlech českého pravopisu”.

V úředním styku se přepis jmen z jiných znakových soustav (např. cyrilice) donedávna řídil závaznými pravidly upravenými “nařízením vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy”. Toto nařízení bylo později novelizováno “nařízením vlády č. 100/2007 Sb.”. Pravidla pro přepis jsou tu uvedena formou tabulek (viz tabulka 1). Vycházejí přitom z normy, která je obsažena v akademických “Pravidlech českého pravopisu” (1993).

Tabulka 1. Přepis znaků cyrilice do češtiny [Sbírka zákonů 100/2007, s. 1305]

А а	=	a	К к	=	k	С с	=	s
Б б	=	b	Л л	=	l	Т т	=	t
В в	=	v	М м	=	m	У у	=	u
Д д	=	d	Н н	=	n	Ф ф	=	f
Ж ж	=	ž	О о	=	o	Ц ц	=	c
З з	=	z	П п	=	p	Ч ч	=	č
Й й	=	j	Р р	=	r	Ш ш	=	š

Nařízením vlády dále uvádí tabulky přepisu dalších specifických znaků z ruštiny, ukrajinštiny (viz tabulka 2), běloruštiny, bulharštiny, makedonštiny a srbsštiny. U ukrajinštiny je (jako u jediného z výše uvedených jazyků) poznámka: “V případě, že zvláštní přepis některých znaků cyrilice z ukrajinského jazyka nepostačuje, použije se zvláštního přepisu některých znaků cyrilice z ruského jazyka.” [Sbírka zákonů 100/2007, částka 39, s. 1308].

Tabulka 2. III. Zvláštní přepis některých znaků cyrilice z ukrajinského jazyka [Sbírka zákonů 100/2007, s. 1308]

CYRILICE (UKRAJINSKÁ VARIANTA)	PŘEPIS	PŘÍKLADY	PŘEPIS
е	e	Потебня	Potebňa
є	je kromě po д, т, н	Срофеїв Коломієць	Jerofejiv Kolomijec
не (де, те)	ně (dě, tě)	синє	syně
ї	i	Грінченко	Hrinčenko
ї	ji	Їжакевич Леся Українка	Jižakevyč Lesja Ukrajinka
и	y	Тичина Жилко	Tučyna Žylko
'	apostrof po souhláskách se vynechává	Квітка - Оснoв'яненко	Kvitka - Osnovjanenko
ь	vynechává se kromě po д, т, н	Білецький Рильський	Bileckyj Rylskyj
дь, ть, нь	d', t', ň	Ананьїн	Anaňjin
ю, я	ju, ja	Сосюра Яновський	Sosjura Janovskyj
г	h	Гончар	Hončar
г	g	грунт	grunt
х	ch	Стельмах	Stelmach
щ	šč	Щорс	Ščors

Jak již bylo řečeno, cizinci, který nabyt české státní občanství, je matrikou vydán český rodný list, v němž je jeho jméno transkribováno v souhlasu s výslovností do latinky podle výše uvedeného vládního nařízení (např. *Олексій* > *Oleksij*). Nepřihlíží se přitom k tomu, jak bylo jméno zapsáno latinkou v jiných původních dokladech, např. v pasu (*Oleksiy*). “Pravidla českého pravopisu” totiž říkají, že: “Pravidla přepisu cizojazyčných slov jsou založena na domácích pravopisných zásadách, a proto se v jednotlivých jazycích liší. Není tedy vhodné v češtině užívat ty způsoby přepisu, které se opírají

o cizí pravopis nebo o cizí grafické zásady” [Pravidla pravopisu 1993, s. 76]³. Nařízení se týkají jak rodných jmen, tak příjmení (k tomu viz Knappová 2008, s. 168). To přirozeně mnohým přináší problémy týkající se jejich totožnosti. “Od roku 2000 jsem používal takovou podobu jména, takže se na to vážou doktorský diplom, řada publikací v odborných časopisech, evidence na úřadech, v českých institucích, bankách a tak dále,” napsal nám jeden žadatel o znalecký posudek. Shrnujím možné dopady, které přináší nucená změna jména, která ve své podstatě popírá základní funkci vlastního jména, totiž jednoznačnou identifikaci jedince. Kromě ryze praktických komplikací, které s sebou nové jméno přináší, je to zásah do integrity dané osoby, jak to vyjádřila další žadatelka: “Jde mi o to, že po udělení státního občanství mi bylo jméno odebráno a na všech dokladech píš *Viktorija*... což je pro mě neakceptovatelné. Veškeré doklady, které mi byly za 20 let pobytu uděleny a vydány, jsou právě ve tvaru *Viktorija*. Je to pro mě důležité, protože i přesto, že jsem požádala o občanství, tak chci zůstat tím, kým jsem byla doteď.” Častá je též argumentace možnými problémy s výslovností jinde v zahraničí, např. “pokud by se *Yuriy* psalo *Jurij*, v angličtině by se četlo jako *Džuridž*”.

Jedná se přitom o problém dlouhodobý, na který upozornil v tisku např. T. Fránek [2005]: “Žena z Ukrajiny dostala od úřadů v Česku na své nové doklady tři různá příjmení. A není jediné. Kvůli rozdílným přepisům jmen cizinců ze zemí, ve kterých nepoužívají latinku, se v informačním systému evidence obyvatel objevuje více lidí, než jich ve skutečnosti v Česku je. ‘Rozdílné zápisy cizinců do evidence způsobují, že tito lidé mohou mít hned několik dokladů na různá jména. To přitom může způsobit problémy při jednání s úřady,’ uvedl veřejný ochránce práv Otakar Motejl, u jehož úřadu se na tento problém objevilo v poslední době několik stížností”⁴.

K nejednotnosti může dojít i z toho důvodu, že “Při vyřizování na úřadech předkládáte soudní překlady různých dokladů vydaných Ukrajinou. Některé z nich jsou v ukrajinštině, některé zase v ruštině. Pokud je část dokumentů překládána z ruštiny a část z ukrajinštiny, objevují se v českých překladech nesrovnalosti, za které vlastně překladatel ani nemůže, jelikož musí striktně dodržovat zákon. Musí např. přeložit jméno z ruštiny Олег jako Oleg, i když v jiném dokladu v ukrajinštině (např. potvrzení) máte Олег, které se překládá do češtiny jako Oleh. [...] Ruské jméno Владимир (Vladimir) v ukrajinštině zní Володимир (Volodymyr), a není tak možné z Vladimira udělat Volodymyra, to je zásah, který zákon nepovoluje.” [Kašpar 2015] Při překladech různých dokladů se tato nejednotnost někdy řeší tak, že “Soudní překladatel pak sice správný český přepis uvést musí, ale do závorek uvede i přepis jména z pasu. Tento postup je pro úřady už přijatelný.” [Vorlová] Není však přijatelný při udělení občanství a zápisu do matriky. Opět to není pouze problém ukrajinský. Jako soudní znalci jsme se

setkali i s takovými případy, kdy např. běloruské jméno anglicky přepisované *Yauheni* bylo v původních dokladech vydaných ještě za éry SSSR zapsáno rusky jako *Евгений*, což by odpovídalo českému přepisu *Jevgenij* a anglickému *Evgeny* nebo *Evgeniy*. Další podobný případ je běloruské ženské jméno *Тацяна* (v anglickém přepisu *Tatsiana*, v českém by mělo být *Tacjana*), které ale bylo původně zapsáno rusky jako *Татьяна*, proto bylo českými úřady transkribováno jako *Tatjana*. Obdobně nám napsal jeden žadatel o posudek: “Pocházím z východní Ukrajiny, do roku 1991 jsem používal ruskojazyčnou variantu mého jména *Александр*, od roku 1991 mám ve všech dokladech uveden překlad do jazyka ukrajinského *Олександр*. Při vystavování cestovního pasu se použila transliterace *Oleksandr*, tlumočníci to přeložili jako *Olexandr*.”

Pokud jsou ukrajinská jména v ukrajinských dokladech přepisována do latinky, využívá se k tomu v současnosti anglický standard BGN/PCGN 2019 platný od roku 2010⁵, který nahradil starší systém BGN/PCGN 1965. Ten se však od českého liší v přepisu některých hlásek (viz tabulka 3).

Tabulka 3: Rozdíly v anglickém a českém přepisu

cyrilice	anglický přepis podle BGN/PCGN 2019	česká transkripce podle nařízení vlády
є	ye (na začátku jména) nebo ie	je
ж	Zh	ž
ї	yi (na začátku jména) nebo i	ji
й	y (na začátku jména) nebo i	j
х	Kh	ch
ц	Ts	c
ч	Ch	č
ш	Sh	š
щ	Shch	šč
ю	yu (na začátku jména) nebo iu	ju
я	ya (na začátku jména) nebo ia	ja

Pokud by si chtěl dotyčný ponechat původní formu svého jména v anglickém přepisu, kterou byl zvyklý používat před nabytím českého občanství, má z hlediska českého zákona jedinou možnost – požádat na matrice o změnu jména. Ani to však není bez problémů.

2. Zákon o matrikách, jménu a příjmení. Od 50. let 20. století u nás platí zákon regulující možnost zápisu jmen do matričních dokladů. V ČR je aktuálně platný “zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení”. Ten jasně stanoví, že: “§ 62 (1) Do matriční knihy lze zapsat jakékoliv existující jméno, a to v správné pravopisné podobě. Nelze zapsat jména zkomolená, zdobnělá a domácká. Fyzické osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské a naopak. Matriční úřad dále nezapiše jméno, pokud je mu známo, že toto jméno užívá žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče. Vzniknou-li pochybnosti o existenci jména nebo jeho správné podobě, je občan povinen předložit doklad vydaný znalcem.” [www.zakonyprolidi.cz] Na matrikách standardně vycházejí z nejnovějšího 6. vydání (2017) publikace M. Knappové “Jak se bude vaše

dítě jmenovat?“, která obsahuje více než 17 000 ověřených podob jmen. Praxe je taková, že jakékoli jméno, které v tomto slovníku najdou, na matrice zapíší. Na jméno, jež v knize není, mohou vyžadovat znalecký posudek, v němž se odborník vyjádří k jeho jazykové stránce a k tomu, zda podle něj splňuje požadavky výše uvedeného zákona na zápis.

Soudní znalec musí provést důkladnou rešerši v odborné literatuře a dohledat, že se požadovaný tvar jména (např. anglická transkripce ukrajinského rodného jména) používá jako oficiální a “pravopisně správná” podoba jména, jinými slovy musí doložit, že se v angličtině transkribovaný tvar, který původně není anglický, ustálil. U některých jmen, zvl. ruských, to není takový problém, ale mnohá zachycena v dostupných zdrojích nejsou. Posudky vypracované na tyto požadované podoby jsou pak negativní, zápis není matrice z jazykového hlediska doporučen (např. *Oleksii* je v anglickém přepisu v pase *Oleksiy*, do češtiny je transkribován jako *Oleksij*, *Юнона* je v anglickém přepisu *Yunona*, v českém *Junona*, ale požadované podoby *Oleksiy* a *Yunona* dostupné zahraniční slovníky rodných jmen neuvádějí).

Tyto komplikace se přirozeně netýkají pouze ukrajinských jmen, ale postihují všechna jména zapisovaná cyrilicí. Takto jsme v poslední době jako soudní znalci řešili např. posudky na ruské *Анатолію* (v českém přepisu *Anatolij*, v požadovaném anglickém tvaru *Anatoly*) a *Жанна* (v českém přepisu *Žanna*, v anglickém *Zhanna*) či bulharské *Илиян* (v českém přepisu *Ilijan*, v anglickém *Iliyan*) či *Ивайло* (v českém přepisu *Ivajlo*, v anglickém *Ivaylo*) atd.

Pokud by se však osoba, která právě nabyla české státní občanství, rozhodla jít opačnou cestou a místo svého cizojazyčného jména používat českou variantu, nic jí nestojí v cestě (např. *Andrij* > *Ondřej*, *Nadija* > *Nad'a*). Jak napsala M. Knappová již v roce 1983: “Požádá-li ovšem cizinec o československé státní občanství a v souvislosti s tím má zájem o počestění svého osobního jména (zpravidla jde o zapsání českého ekvivalentu cizí podoby rodného jména, typ *István-Štěpán*, řidčeji o pravopisné počestění příjmení, typ *Weletzky-Velecký*), nemohou být z jazykového hlediska námitky proti vyhovění jeho žádosti, ovšem až po přiznání československého státního občanství.” [Knappová 1983, s. 171]. Pamatuje na to i “zákon matrikách, jménu a příjmení”: “§ 63 (1) Užívání české podoby cizojazyčného jména nevyžaduje povolení. (2) Občan, který chce užívat českou podobu cizojazyčného jména, popřípadě jmen, oznámí tuto skutečnost matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno, popřípadě jména, zapsáno, není-li to v rozporu s tímto zákonem. V případě pochybnosti, zda jde o českou podobu jména, je oznamovatel povinen předložit vyjádření znalce. Toto oznámení lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět.” [www.zakonyprolid.cz].

“Zákon o matrikách, jménu a příjmení” se samozřejmě vztahuje i na děti, které mají při narození české občanství. Pokud jim chtějí dát rodiče jméno běžné v jazyce, odkud pocházejí, a není uvedeno ve výše zmíněném slovníku “Jak se bude vaše dítě

jmenovat?” od M. Knappové, musí žádat o znalecký posudek. Takto jsme v poslední době řešili např. běloruské jméno pro chlapečka *Veras* (*Верас*), nemohli jsme však doporučit např. ukrajinské jméno *Muxajlo*, které chtěli rodiče zapsat do matriky anglicky jako *Mykhaylo*, ovšem v této podobě jsme jej nedohledali, šlo by tedy pouze transkribované česky jako *Mychajlo*.

3. Jméno “po bařkovi”. Čeština má pouze dvojjmenný antroponymický systém (rodné jméno a příjmení), neužívá jméno po otci (patronymum)⁶, ani tzv. “middle name” známé z anglofonního světa. “Zákon o matrikách, jménu a příjmení”, ani výklad k němu [Henych, 2015], proto zápis takových jmen vůbec neřeší, uvádí pouze, že lze zapsat maximálně dvě rodná jména, která nesmí být stejná (§ 18 (2)). K požadavkům na zápis jména “po bařkovi” se proto přistupovalo jako ke druhému rodnému jménu, jak ale uvádí M. Knappová [2017a, s. 45]: “Za základní podobu cizojazyčného jména zapsatelného občanu ČR ovšem nelze považovat jméno odvozené ze jména otce, tj. slovtvorně modifikované speciálními příponami.” Z toho vyplývá, že žadatele o znalecké posouzení patronyma jsme jako soudní znalci museli odmítat, respektive námi vystavený posudek by byl negativní. Pomineme-li to, že se jedná o citelný zásah do pojmenovávacích zvyklostí běžných v zemi původu takového žadatele (např. “manžel je z Bulharska, rád bychom, aby dcera měla prostřední jméno dle zvyklostí v Bulharsku, *Antonova*”), může to mít i své právní důsledky – např. jeden z žadatelů, jehož dcera měla v rodném listu jen rodné jméno a příjmení, nám napsal, že “pro podání žádosti o ruské občanství však musí mít zapsané také jméno po otci (*Leonidovna*)”.

Pokud je nám známo, tak od roku 2017 platí, že pokud se občan ČR hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnosti menšiny⁷, může využít toho, že “Na základě čl. 11 odst. 1 Rámcové úmluvy na ochranu národnostních menšin (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/1998 Sb.) se Česká republika zavázala uznávat, že každý příslušník národnosti menšiny má právo používat své příjmení, jméno po otci (otčestvo / patronymum) a jméno v menšinovém jazyce a právo na jejich oficiální uznání způsobem určeným jejich právem. [...] S odkazem na uvedenou Rámcovou úmluvu na ochranu národnostních menšin a zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, na základě prohlášení státního občana České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti (např. ruské, ukrajinské, bulharské), může být otčestvo uvedeno v matričním dokladu na pozici druhého jména. Prohlášení se činí před matričním úřadem příslušným podle místa trvalého pobytu fyzické osoby, nebo matričním úřadem, v jehož knize narození je jméno zapsáno” [Ministerstvo vnitra].

Závěr. V roce 2020 přednesl poslanec Ondřej Profant (Piráti) pozměňovací návrh k novele “zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení”, kde mimo jiné doporučil: “Navrhovaná změna umožní občanům, kteří jsou zároveň občany jiného státu, aby v českých matričních dokladech užívali jméno v soula-

du s podobou, kterou mu umožňuje používat tento jiný stát. Rozšiřuje tak tuto možnost z členských států EU na všechny státy. Vzhledem k různosti jazyka, tradic i písma členských států EU není důvod, aby tato možnost nebyla přístupná i občanům dalších států.” [www.profant.eu] Zatím však novela zákona nebyla schválena, takže nevíme, jestli se do ní tento návrh dostane, či nikoli. Bylo by to však možné řešení, které by

umožnilo vyhnout se nutnosti zapisovat své jméno po získání českého občanství jinak, než jak byli cizinci doposud zvyklí. Patrně by to předpokládalo, že si občan ponechá dvojí občanství. Není však jasné, která podoba jména by byla brána jako základní, liší-li se zápisy jména i v původních dokladech vydaných v zemi původu. V tuto chvíli však stále platí nařízení vlády ČR č. 100/2007 Sb. o přepisu jmen z cyrilice do latinky.

Poznámky

¹ Studie vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

² K diskusím na začátku 20. století viz např. Dušek [1904, s. 439–444] a Bidlo [1905, s. 196–199].

³ Jak uvádí I. Krejčí [2014, s. 40] na příkladu ruských jmen: “V roce 2011 bylo v České republice vydáno nařízení, které umožňovalo zapisovat česká příjmení cizincům v podobě uvedené v jejich cestovním pase, tedy podle anglické transkripce původního ruského jména. Tímto nařízením však vznikl rozpor mezi zákonem o pobytu cizinců a zákonem o matrikách.” K tomu říká “zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů” toto: § 117b (1) “Jméno, popřípadě jména, a příjmení cizince se v průkazu o povolení k pobytu uvedou podle tvaru uvedeného latinkou v cestovním dokladu. Pokud byl cizinci vydán matričním úřadem České republiky matriční doklad znějící na jméno, popřípadě jména, a příjmení v jiném tvaru, vyznačí ministerstvo tuto skutečnost formou záznamu v průkazu o povolení k pobytu včetně uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení ve tvaru uvedeném v matričním dokladu.” a § 87u (1) “Jméno, popřípadě jména, a příjmení občana Evropské unie nebo jeho rodinného příslušníka se v potvrzení o přechodném pobytu na území, pobytové kartě rodinného příslušníka občana Evropské unie, průkazu o povolení k pobytu pro cizince nebo v průkazu o povolení k trvalému pobytu uvedou podle tvaru uvedeného latinkou v cestovním dokladu. Pokud byl občanu Evropské unie nebo jeho rodinnému příslušníkovu vydán matričním úřadem České republiky matriční doklad znějící na jméno, popřípadě jména, a příjmení v jiném tvaru, vyznačí ministerstvo tuto skutečnost formou záznamu v potvrzení o přechodném pobytu na území, pobytové kartě rodinného příslušníka občana Evropské unie, průkazu o povolení k pobytu pro cizince nebo v průkazu o povolení k trvalému pobytu včetně uvedení jména, popřípadě jmen, a příjmení ve tvaru uvedeném v matričním dokladu.” Tyto paragrafy nezměnil ani následný “zákon č. 176/2019 Sb”.

⁴ Reakce veřejného ochránce práv O. Motejla pak byla v roce 2005 tato: “Stává se, že táž jména a příjmení jsou úředními překladateli transkribována odlišným způsobem. Sjednocení praxe úředních překladatelů v České republice by bylo pouze částečným řešením, neboť matriční doklady mohou být přeloženy cizími úředními překladateli. Totéž příjmení může být různým způsobem transkribováno, jde-li o přímý překlad z daného jazyka anebo jde-li o další přepis, např. z angličtiny nebo z francouzštiny. Je zřejmé, že ani při zainteresování všech složek veřejné správy na řešení tohoto problému nelze rozdílnosti v transkripci jmen a příjmení na veřejných listinách zcela zabránit. Ochránce se spolu se zástupci několika institucí veřejné správy pokusil na několika jednáních v loňském roce nalézt cesty alespoň k omezení existujícího nežádoucího jevu. Pokud matriční úřad žadatelé o vydání matričního dokladu (resp. o provedení změny, opravy matričního zápisu apod.) vyhoví v plném rozsahu, vydává namísto správního rozhodnutí žádaný matriční doklad (resp. provede před tím změny nebo opravy v matriční knize). Nevyhoví-li však matriční úřad žadatelé v plném rozsahu, to znamená i včetně přepisu podle předloženého úředního překladu, měl by o tom vydat správní rozhodnutí.” [Motejl 2005, s. 68].

⁵ “The systems have been approved by the BGN (United States Board on Geographic Names) and the PCGN (Permanent Committee on Geographical Names for British Official Use) for application to geographic names, but they have also been used for personal names and text in the US and the UK.” [www.wikipedia.org]. Tabulky pro transkripci ukrajinštiny jsou dostupné on-line: <https://geonames.nga.mil/gns/html/Romanization/ROMANIZATION%20OF%20UKRAINIAN.pdf>

⁶ “Toto jméno se užívá v jiných slovanských jazycích, tj. např. v ruštině (kupř. *Igor Ivanovič* – otec *Ivan*), v ukrajinštině (*Vitalij Serhijevič* – otec *Serhij*) i v bulharštině (*Demjan Stojanov* – otec *Stojan*). V ruštině se nazývá *otčestvo*, v ukrajinštině *po batkovi*, v běloruštině *po backu*, v bulharštině *baščino ime*. Je součástí tzv. trojčlenného pojmenovacího systému a stojí mezi jménem pojmenovávané osoby a příjmením.” [Knappová 2017a, s. 45–46] Jak ovšem M. Knappová uvádí jinde: “V současné době se v uvedených jazycích od závazného užívání jména po otci v komunikaci ustupuje a vývoj směřuje k pojmenování dvojčlennému, složenému ze jména + příjmení [...]; o ústupu jmen po otci vypovídá též koexistence trojčlenných a dvojčlenných jmen v bulharštině (*Vladimir Georgiev*, ale *Jordan Nikolov Ivanov*), běloruštině (*Lev Michajlavič Šakun*, ale *Aleksandr Padlužnyj*) a ukrajinštině (*Chmelyns'kij Bohdan Ivanovyč*, ale *Andrij Ševčenko*). Ovšem v osobních dokumentech (pas atd.) je trojčlenná struktura stále závazná.” [Knappová 2017b].

⁷ Ukrajinská národnostní menšina je 4. nejpočetnější skupinou (v roce 2020 se k ní hlásilo přes 53 tisíc občanů ČR) a společně s občany Ukrajiny v Česku tvoří největší národnostní skupinu [www.wikipedia.org].

Literatura

1. Bidlo J. Ještě o transkripci azbuky. Český časopis historický. 1905. S. 196–199.
2. Český statistický úřad. T01 Cizinci celkem podle státního občanství k 31. 12. 2019. [on-line] https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1912_c01t01.pdf/88bd4d10-554d-417a-b4cb-b754b3840c16?version=1.0.
3. Český statistický úřad. R91 Státní občanství ČR nabytá během let 2001 až 2018 – podle předchozího státního občanství. [on-line] https://www.czso.cz/documents/11292/29578258/c09R91_2018.pdf/ed917dbc-2458-4e81-8ede-48382cbe5aae?version=1.0.
4. Dušek V.J. Jak psát jména a termíny původně azbukou psané. Český časopis historický. 1904. S. 439–444.
5. Fránek, T. Cizinci mají v Česku potíže s přepisem jmen. Hospodářské noviny. 10. 3. 2005. [on-line] <https://archiv.ihned.cz/c1-15776250-cizinci-maji-v-cesku-potize-s-prepisy-jmen>
6. Havránek B. Psaní ruských jmen v češtině. *Naše řeč*. roč. 33. 1949. № 3–4. S. 41–46.
7. Henych V. Zákon o matrikách s komentářem. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2015. 352 s.
8. Ilek B. O převodu ruských vlastních jmen do češtiny. *Naše řeč*. roč. 35. 1951. № 1–2. S. 7–12.

9. Kašpar S. Byrokracie? Úřední překlady ukrajinštiny. 17. 3. 2015. [on-line] <https://www.langeo.cz/byrokracie-uredni-preklady-ukrajinštiny/>.
10. Knappová M. K překládání osobních jmen. *Naše řeč*. roč. 66. 1983. № 4. S. 169–173.
11. Knappová M. Jazykové aspekty kodifikace rodných jmen ve světle mezinárodní legislativy. *Naše řeč*. roč. 75. 1992. № 2. S. 85–90.
12. Knappová M. Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT 2008. 249 s.
13. Knappová M. Jak se bude vaše dítě jmenovat? Praha: Academia 2017 (a). 917 s.
14. Knappová M. Otčestvo. In: Karlík P., Nekula M., Pleskalová J. (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017 (b). [on-line] <https://www.czechency.org/slovník/OTČESTVO>.
15. Krejčí I. Národnostní menšiny se zaměřením na problematiku překladu ruskojazyčných dokumentů. Bakalářská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, 2014. 57 s. [on-line] https://is.muni.cz/th/hmuxj/Bakalarska_diplomova_prace_plny_text_prace.pdf.
16. Ministerstvo vnitra ČR. Jméno příslušníků národnostních menšin. [on-line] <https://www.mvcr.cz/clanek/jmeno-prislusniku-narodnostnich-mensin.aspx>
17. Ministerstvo vnitra ČR. Nařízení vlády č. 100/2007 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy. Sbírnka zákonů 100/2007. částka 39. S. 1305–1312. [on-line] <https://www.mvcr.cz/clanek/narizeni-vlady-c-594-2006-sb-o-prepisu-znaku-do-podoby-ve-ktere-se-zobrazuji-v-informacnich-sytemech-verejne-spravy-81.aspx>
18. Motejl O. 935/0 Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2004. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 124 s. [on-line] <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=935&CT1=0>.
19. Návrh na transliteraci cyrilského písma do latinky. *Slavia*. roč. 17. 1940. S. 317–320.
20. Özörencik H. Rodná jména jako předmět jazykové politiky v česko-slovenském srovnání. *Naše řeč*. roč. 100. 2017. № 5. S. 294–300.
21. Pravidla českého pravopisu. Praha: Academia, 1993. 389 s.
22. Profant O. Zákon o matrikách, jménu a příjmení – pozměňovací návrhy. [on-line] <https://www.profant.eu/2020/matriky-pn.html>.
23. Štěpán P. Namegiving in the Czech Republic: Legal Regulation and the Role of Onomasticians. *Onomastica Uralica*. roč. 14. 2018. S. 83–92. [on-line] <http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou14/07.pdf>.
24. Transliterace cyrilského písma do latinky. *Slavia*. roč. 20. 1951. S. 158–161.
25. Vorlová M. Cizojazyčná vlastní jména v soudních překladech. [on-line] <https://www.ceskepreklady.cz/cizojazyčna-vlastni-jmena-v-soudnich-prekladech>.
26. Wikipedia. BGN/PCGN romanization. [on-line] https://en.wikipedia.org/wiki/BGN/PCGN_romanization.
27. Wikipedia. Ukrajinská menšina. [on-line] https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_menšina_v_Česku.
28. Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení. [on-line] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>.
29. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. [on-line] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>.
30. Zákon č. 176/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [on-line] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-176>.

References

1. Bidlo J. (1905) Ještě o transskripci azbuky [About Cyrillic transcription]. *Český časopis historický*. S. 196–199 [in Czech].
2. Český statistický úřad. T01 Cizinci celkem podle státního občanství k 31. 12. 2019 [T01 Total foreigners by citizenship, 31 December 2019]. [on-line] https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1912_c01t01.pdf/88bd4d10-554d-417a-b4cb-b754b3840c16?version=1.0 [in Czech/English].
3. Český statistický úřad. R91 Státní občanství ČR nabytá během let 2001 až 2018 – podle předchozího státního občanství [R91 Citizenship of the Czech Republic acquired during the years 2001 to 2018 – by previous citizenship]. [on-line] https://www.czso.cz/documents/11292/29578258/c09R91_2018.pdf/ed917dbc-2458-4e-81-8ede-48382cbe5aae?version=1.0 [in Czech/English].
4. Dušek V.J. (1904) Jak psáti jména a termíny původně azbukou psané [How to write names and terms originally written in Cyrillic]. *Český časopis historický*. S. 439–444 [in Czech].
5. Fránek T. (2005) Cizinci mají v Česku potíže s přepisem jmen [Foreigners have problems with transcription of names in Czechia]. *Hospodářské noviny*, 10. 3. 2005. [on-line] <https://archiv.ihned.cz/c1-15776250-cizinci-maji-v-cesku-potize-s-prepisy-jmen> [in Czech].
6. Havránek B. (1949) Psaní ruských jmen v češtině [Writing Russian names in Czech]. *Naše řeč*. Vol. 33. № 3–4. S. 41–46 [in Czech].
7. Henych V. (2015) Zákon o matrikách s komentářem [Register Act with Commentary]. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. 352 s. [in Czech].
8. Ilek B. (1951) O převodu ruských vlastních jmen do češtiny [About the transcription of Russian proper names into Czech]. *Naše řeč*. Vol. 35. № 1–2. S. 7–12 [in Czech].
9. Kašpar S. (2015) Byrokracie? Úřední překlady ukrajinštiny [Bureaucracy? Official translations of Ukrai-

- nian]. 17. 3. 2015 [on-line] <https://www.langeo.cz/byrokracie-uredni-preklady-ukrajinstiny/> [in Czech].
10. Knappová M. (1983) K překládání osobních jmen [About translating personal names]. *Naše řeč*. Vol. 66. № 4. S. 169–173 [in Czech].
11. Knappová M. (1992) Jazykové aspekty kodifikace rodných jmen ve světle mezinárodní legislativy [Linguistic aspects of codification of given names in the light of international legislation]. *Naše řeč*. Vol. 75. № 2. S. 85–90 [in Czech].
12. Knappová M. (2008) Naše a cizí příjmení v současné češtině [Our and foreign surnames in contemporary Czech]. Liberec: AZ KORT. 249 s. [in Czech].
13. Knappová M. (2017a) Jak se bude vaše dítě jmenovat? [What will your baby's name be?]. Praha: Academia. 917 s. [in Czech].
14. Knappová M. (2017b). Otčestvo [Patronym]. In: Karlík P., Nekula M., Pleskalová J. (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. [on-line] <https://www.czechency.org/slovník/OTČESTVO> [in Czech].
15. Krejčí I. (2014) Národnostní menšiny se zaměřením na problematiku překladu ruskojazyčných dokumentů [National minorities with a focus on the issue of translation of Russian-language documents.]. Bakalářská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky. 57 s. [on-line] https://is.muni.cz/th/hmuxj/Bakalarska_diplomova_prace_plny_text_prace.pdf [in Czech].
16. Ministerstvo vnitra ČR. Jméno příslušníků národnostních menšin [Name of members of national minorities]. [on-line] <https://www.mvcr.cz/clanek/jmeno-prislusniku-narodnostnich-mensin.aspx> [in Czech].
17. Ministerstvo vnitra ČR. Nařízení vlády č. 100/2007 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy [Government Order No. 100/2007 Coll., Amending Government Order No. 594/2006 Coll., On the transcription of characters into the form in which they are displayed in public administration information systems]. Sbírnka zákonů 100/2007, částka 39. S. 1305–1312 [on-line] <https://www.mvcr.cz/clanek/narizeni-vlady-c-594-2006-sb-o-prepisu-znaku-do-podoby-ve-ktere-se-zobrazuji-v-informacnich-systemech-verejne-spravy-81.aspx> [in Czech].
18. Motejl O. (2005) 935/0 Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2004 [935/0 Summary report on the Ombudsman's activities in 2004]. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 124 s. [on-line] <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=935&CT1=0> [in Czech].
19. Návrh na transliteraci cyrilského písma do latinky [Proposal for transliteration of Cyrillic script into Latin] (1940). *Slavia*. Vol. 17. S. 317–320 [in Czech].
20. Özörencik H. (2017) Rodná jména jako předmět jazykové politiky v česko-slovenském srovnání [Given names as a subject of language policy in the Czech-Slovak comparison]. *Naše řeč*. Vol. 100. № 5. S. 294–300 [in Czech].
21. Pravidla českého pravopisu [Czech spelling rules] (1993). Praha: Academia. 389 s. [in Czech].
22. Profant O. (2020) Zákon o matrikách, jménu a příjmení – pozměňovací návrhy [Act on registries, name and surname – amendments]. [on-line] <https://www.profant.eu/2020/matriky-pn.html> [in Czech].
23. Štěpán P. (2018). Namegiving in the Czech Republic: Legal Regulation and the Role of Onomasticians. *Onomastica Uralica*, Vol. 14. S. 83–92 [on-line] <http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou14/07.pdf> [in English].
24. Transliterace cyrilského písma do latinky [Transliteration of Cyrillic script into Latin] (1951). *Slavia*. Vol. 20. S. 158–161 [in Czech].
25. Vorlová M. Cizojazyčná vlastní jména v soudních překladech [Certified translations of proper names from foreign languages]. [on-line] <https://www.ceskepreklady.cz/cizojazycna-vlastni-jmena-v-soudnich-prekladech> [in Czech].
26. Wikipedia. BGN/PCGN romanization. [on-line] https://en.wikipedia.org/wiki/BGN/PCGN_romanization [in English].
27. Wikipedia. Ukrajinská menšina [Ukrainian minority]. [on-line] https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_menšina_v_Česku [in Czech].
28. Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení [Act No. 301/2000 Coll. about registries, name and surname]. [on-line] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301> [in Czech].
29. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů [Act No. 326/1999 Coll. on the stay of foreigners in the territory of the Czech Republic and on the amendment of certain laws]. [on-line] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326> [in Czech].
30. Zákon č. 176/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [Act No. 176/2019 Coll., Amending Act No. 326/1999 Coll., On the stay of foreigners in the territory of the Czech Republic and on the amendment of certain acts, as amended, and other related acts]. [on-line] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-176> [in Czech].

TRANSCRIPTION OF (NOT ONLY) UKRAINIAN PERSONAL NAMES FROM CYRILLIC INTO LATIN FROM THE POINT OF VIEW OF CZECH LAW

Abstract. This paper is based on the practice in issuing of expert opinions for Czech registry offices and describes the problems related to the transcription of personal names from Cyrillic into Latin for foreigners who have acquired the citizenship

of the Czech Republic. It focuses mainly on Ukrainian names, but described rules also concern other languages using Cyrillic. It also pays attention to the use of patronymics in official documents. The study presents the legal norms and rules that govern these registrations, and provides examples from requests for expert opinions that we have dealt with as experts in the Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences during the last ten years.

The transcription of personal names from the Cyrillic alphabet is governed by binding rules given by a Regulation of the Government of the Czech Republic No. 100/2007. Any name of a foreigner, who acquires the citizenship, shall be transcribed from Cyrillic into Czech accordance with this regulation. Other, e.g. English, transcription is not respected. For example, *Олексій* would be *Oleksij* in the Czech ID card, not *Oleksiy* like he was in the Ukrainian passport before obtaining the Czech citizenship. Such an intervention disrupts the basic, identification function of proper names and brings possible administrative complications. If s/he wants to keep her/his name in the English transcription used so far, s/he must apply for a change of name and prove the existence of the chosen form with an expert opinion.

In the Czech onymic system there are officially used only given names and surnames. That is why it was not possible to use patronyms according to the Czech law. However, this situation has changed thanks to the Convention for the Protection of National Minorities. If a person wants to have his/her patronym entered in the documents, s/he must be registered as a member of the nationality minority that uses this kind of names.

An amendment to the Act on Registries, Name and Surname is currently being prepared (but has not yet been approved). Among the proposed changes is the possibility to keep name in the form used so far.

Keywords: onomastics, personal names, Ukrainian, Czech, law.

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ (ТА ІНШИХ КИРИЛИЧНИХ) ОСОБОВИХ ІМЕН ЛАТИНИЦЕЮ ВІДПОВІДНО ДО ЧЕСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Анотація. Ця стаття ґрунтується на практиці судової експертизи та розглядає проблеми, пов'язані з транслітерацією латиницею кириличних імен та прізвищ іноземців, які набули громадянства Чеської Республіки. Хоча основну увагу зосереджено передусім на українських іменах, однак проблеми, що розглядаються, стосуються й інших мов, де використовується кирилиця. Окрему увагу також звернено на використання імені по батькові в офіційних документах. У дослідженні представлені правові норми та правила, якими регламентується написання таких імен, а також наведені приклади з клопотань про призначення експертизи, котрі ми як експерти Інституту чеської мови Академії наук Чеської Республіки розглядали протягом останніх десяти років.

Транслітерація кириличних особових імен та прізвищ латиницею регламентується правилами, затвердженими Постановою КМ Чеської Республіки № 100/2007 Зб., які ґрунтуються на Правилах чеського правопису. Інша транслітерація, наприклад, англійською, не береться до уваги. Наприклад, «Олексій» в чеських документах буде писатися як «Oleksij», а не «Oleksiy», як було зазначено в українському закордонному паспорті. Водночас таке втручання порушує основну ідентифікаційну функцію особових імен та прізвищ і може призвести до адміністративних проблем. У разі, якщо іноземець бажає залишити англійську транслітерацію свого імені та прізвища (себто, «Oleksiy»), він повинен подати заяву про зміну імені та надати висновок експерта про те, що в англійськомовних країнах бажане написання імені є офіційною формою його фіксації.

У чеській онімічній системі використовується лише власне ім'я та прізвище, тому, відповідно до чеського Закону, було неможливо зазначити в документах ім'я по батькові. Однак ситуація змінилася 2017 року завдяки «Рамковій конвенції про захист національних меншин». Зараз, якщо людина хоче, щоб у документах було зазначено її ім'я по батькові, то вона повинна зареєструватися як представник меншини, що використовує такий тип імені.

Наразі готуються поправки до Закону «Про реєстри актів цивільного стану, ім'я та прізвище».

Ключові слова: ономастика, особові імена та прізвища, українська мова, чеська мова, закон.

© Dvořáková Ž., 2021 p.

Žaneta Dvořáková – vědecká pracovnice, oddělení onomastiky Ústavu pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i.; z.dvorakova@ujc.cas.cz; <https://orcid.org/0000-0002-3947-2019>

Zhaneta Dvorzhakova – Scientific researcher, Department of Onomastics, Czech Language Institute, Czech Academy of Sciences, Prague, Czech Republic; z.dvorakova@ujc.cas.cz; <https://orcid.org/0000-0002-3947-2019>

Жанета Дворжакова – науковий співробітник відділу ономастики Інституту чеської мови Чеської академії наук, Прага, Чеська Республіка; z.dvorakova@ujc.cas.cz; <https://orcid.org/0000-0002-3947-2019>

ČESKÁ REPUBLIKA
Ministerstvo vnitra

Č. j. [redacted]

LISTINA
O UDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ

Ministerstvo vnitra uděluje podle ustanovení § 11 a násl. zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky)

státní občanství České republiky

níže jmenovanému(é):

Jméno a příjmení: Ilijan [redacted]

Datum a místo narození: [redacted] Bulharsko

V Praze dne [redacted]

otisk úředního razítka: Mgr. Petr Šťastný
vedoucí oddělení státního občanství a matrik
odboru všeobecné správy
jméno, příjmení, funkce a podpis
oprávněné úřední osoby

Nabytí státního občanství České republiky dne: [redacted] JUDr. Jiří Holob
pověřen výkonem činnosti ředitele
Krajského úřadu Jihočeského kraje

otisk úředního razítka: jméno, příjmení, funkce a podpis
oprávněné úřední osoby

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: [redacted]

ČESKÁ REPUBLIKA
Ministerstvo vnitra

Č. j. [redacted]

LISTINA
O UDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ

Ministerstvo vnitra uděluje podle ustanovení § 11 a násl. zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky)

státní občanství České republiky

níže jmenovanému(é):

Jméno a příjmení: Vitalij Alexandrovic [redacted]

Datum a místo narození: [redacted] Rusko

V Praze dne [redacted]

otisk úředního razítka: Mgr. Jiří Havel
včelní ministerský rada
oddělení státního občanství
odboru všeobecné správy
jméno, příjmení, funkce a podpis
oprávněné úřední osoby

Nabytí státního občanství České republiky dne: [redacted] JUDr. Milan Kučera, Ph.D.
ředitel
Krajského úřadu Jihočeského kraje
jméno, příjmení, funkce a podpis
oprávněné úřední osoby

otisk úředního razítka:

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: [redacted]

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ REPUBLIC OF BULGARIA

Тип/Type/Type Код/Code/Code Паспорт №/Passport No/Passport No

Р BGR [redacted]

01. Фамилия/Surname/Nom [redacted]

02. Имена/Given names/Prénoms ИЛИЯН ИВАНОВ ILIJAN IVANOV

03. Гражданство/Nationality/Nationalité БЪЛГАРИЯ / BULGARIA

04. Дата на раждане/Date of birth/ Date de naissance [redacted]

05. ЕГН / Personal identifying number/ Identifiant personnel [redacted]

06. Пол/Sex/Sex M / M

07. Място на раждане/Place of birth/Lieu de naissance [redacted]

08. Дата на издаване/Date of issue/ Date de délivrance [redacted]

09. Издаден от/Authority/Autorité [redacted]

10. Дата на валидност/Date of expiry/ Date d'expiration [redacted]

11. Подпис на притежателя/Holder's signature/Signature du titulaire